

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра іноземних мов

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ”

Кафедра індосвропейських мов

***“Сучасні проблеми германського та романського
мовознавства”***

Матеріали

третьої Всеукраїнської науково-практичної

заочної конференції

Рівне

2015

ББК 81.0
С 91
УДК 81

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції, 23-24 квітня 2015 року, Рівне. – 263, [2]с.

До збірника увійшли матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції “Сучасні проблеми германського та романського мовознавства”, присвячені актуальним напрямкам досліджень у галузі філології та методики викладання мов.

Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, дослідників, лінгвістів, аспірантів, пошукувачів, викладачів та студентів вищих мовних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступники головного редактора:

Бігунова Світозара Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Деменчук Олег Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету іноземної філології (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ковальчук Інна В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри індоевропейських мов (Національний університет “Острозька академія”);

Губіна Алла Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри іноземних мов (Луцький національний технічний університет);

Воробйова Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Калініченко Михайло Михайлович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет)

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2015 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

416 с.

4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.

І.О.Ногачевська

Рівне

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Різні напрямки лінгвістики вивчають мовленнєву діяльність у різних аспектах, але більша увага приділяється дослідженню «живої» мови в умовах реальної комунікації. Не випадково одним із центральних понять у новій лінгвістичній парадигмі, яка визначається вченими як антропологічно орієнтована, є поняття мовної особистості. Це пов'язано з визнанням людини таким феноменом, який виходить на перший план, пізнає світ через усвідомлення себе, своєї діяльності у ньому.

Значення людського фактора у мові підкреслювало багато дослідників, починаючи з В. фон Гумбольдта, який визначав мову як засіб, «закладений в самій людині і необхідний для розвитку її духовних сил та формування світогляду» [1, с. 304].

Велику роль у становленні антропоцентризму як одного з провідних напрямків лінгвістичних досліджень відіграли ідеї, висловлені Е.Бенвеністом, які не втратили актуальності до цього часу. Вони отримали подальший розвиток у працях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Ю.С. Степанов, зокрема, зазначав: «Мова створена за зразком людини, і цей масштаб відображений в самій організації мови; у відповідності до нього мова і повинна вивчатися. Тому в основному лінгвістика буде наукою про мову в людині та про людину в мові, такою гуманітарною, якою вона є у книзі Бенвеніста, яка відкриває новий етап – 70-ті роки нашого століття» [6,

с. 15]. Однак остаточно антропоцентризм утвердився дещо пізніше – в 90-ті роки ХХ ст. Саме в цей час вийшли найбільш вагомі праці про людський фактор у мові (дослідження Б.О. Серебренникова, Ю.М. Караулова, О.С. Кубрякової та ін.). Особливістю цього напрямку є те, що наукові об'єкти вивчаються перш за все за їх роллю для людини, за їх призначенням в її життєдіяльності, за їх функціями для особистості і її удосконалення. Він (антропоцентризм) виявляється в тому, що людина стає точкою відліку в тих чи інших явищах, що вона залучена до аналізу, визначає його перспективи і кінцеві завдання [4, с. 212].

Таким чином, формування антропоцентризму «повернуло» лінгвістичні дослідження у бік людини і визначило їх основу – пізнання людини через мову. Це положення знайшло відображення в багатьох працях, присвячених аналізу мовної особистості [див., напр., 3, с. 3].

Термін «мовна особистість» (МО) можна вважати одним із широкоживаних у лінгвістичній науці, хоча трактується він по-різному. При всьому різноманітті існуючих визначень можна виділити загальні моменти, характерні для цього поняття. Так, вчені вважають, що за кожним текстом стоїть мовна особистість, для якої характерне власне бачення світу, яке визначається індивідуальною мовною картиною світу. МО – це не лише носій мови, але й творець індивідуального тезаурусу, дослідження якого дозволяють виявляти особливості мовної особистості.

Ю.М. Караулов визначає МО як «сукупність здібностей та характеристик людини, які обумовлюють утворення та сприймання нею мовленнєвих творів (текстів)», як «особистість, виражену в мові (в текстах) і через мову, особистість, реконструйовану в основних своїх рисах на базі мовних засобів» [3, с. 240]. Інтерес викликає розроблена вченими рівнева модель мовної особистості:

1. Асоціативно-семантичний рівень (лексикон), який включає фонд лексичних та граматичних засобів, що використовуються особистістю при

породженні масиву текстів, тобто відображає степінь володіння повсякденною мовою.

2. Лінгвокогнітивний рівень, що характеризує притаманну МО картину світу та втілений в її тезаурусі.

3. Мотиваційний рівень, що відображає прагматикон особистості та охоплює комунікативно-діяльнісні потреби особистості, її мотиви, установки і цілі та резюмовані в наборі інтенціональностей: надій, бажань, страхів, любові, ненависті, симпатії та антипатії, сумнівів, радості та ін. [3, с. 86-87].

Виділені рівні структури мовної особистості становлять, на наш погляд, особливий інтерес і у зв'язку з питаннями про творче начало у використанні мови людиною та про людину як творця мови, оскільки «говорити про мовну діяльність потрібно, маючи на увазі всі здійснювані мовцем висловлювання <...>, види перетворень, – лексико-семантично-граматичні, когнітивні та інтенціональні, що відносяться до трьох рівнів організації мовної особистості» [3, с. 240].

Питання мовної креативності перебувають у центрі уваги вчених та становлять один із найбільш цікавих аспектів у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. У руслі антропологічної парадигми виникає необхідність дослідження взаємодії людини та її мови як живої мовотворчої діяльності, крім цього, в тіні перебувають такі взаємопов'язані та не розв'язані проблеми: повсякденної мовної творчості, співвідношення індивідуального та соціального у побутовій картині світу, ступінь виявлення лінгвокреативності в різних частинах мовної картини світу.

Креативність (від лат. *creatio* – створення) визначають як поняття, яке включає в себе минулі, сучасні та проєктивні характеристики процесу, в результаті якого людина (або група людей) створює те, що не існувало раніше. Творчість – це завжди діяльність, що породжує щось якісно нове, те, що вирізняється неповторністю та оригінальністю. Відомі різні види творчості: наукова, художня, технічна та ін. Креативність можна дослідити як продукт, процес, здатність особистості. Як *продукт творчості* вона

характеризується кількістю та значущістю. Визначають, що ці показники можуть бути результатом не лише креативної, але й загальної продуктивності [5].

Креативність як *здатність* особистості включає наступні параметри: 1) оригінальність – здатність продукувати віддалені асоціації, нестандартні відповіді; 2) семантична гнучкість – здатність виділяти функції об'єкта та пропонувати його нове використання; 3) образна адаптивна гнучкість – здатність змінити форму стимулу так, щоб побачити в ньому нові можливості; 4) семантична спонтанна гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї в нестандартній ситуації (вияву креативності як здатності особистості присвячений проведений нами експеримент, опис якого буде представлено у наступному розділі).

Креативність як *риса особистості* пов'язана з поняттям «самоактуалізації», що виявляє кореляцію між вибором об'єкта та особливостями творчої особистості (встановлено, наприклад, що перевага складних об'єктів корелює з такими рисами творчої особистості як імпульсивність, незалежність суджень, оригінальність, широта інтересів) [5].

Творче ставлення до мови виявляється в першу чергу у створенні нових слів. Ю.М. Караулов співвідносить це явище з першим рівнем, відзначаючи, що створення нових слів, нових сполучень, збагачення значення при додаванні елементів суб'єктивного значення є «найбільш виразною ілюстрацією мовотворчості» [3, с. 240]. Вчений вважає, що найбагатшим джерелом мовної творчості є також когнітивні перетворення, але починати розгляд мови як творчої діяльності особистості потрібно з прагматичного рівня, оскільки «кожна людина для вираження навіть найпростіших особистісних <...> інтенцій завжди знаходить власні неординарні засоби. Тому людина і виступає як творець мови практично в кожен момент побудови висловлювань, які не можуть не містити модального, інтенціонального компонента, а останній і є передумовою творчості» [3].

Проведені психологами в цьому напрямку експерименти засвідчили, що найбільш творчі рішення завжди пов'язані з високим рівнем емоційної активації.

Творчий початок визначається й внутрішньою мотивацією розумової діяльності. Пізнавальна внутрішня мотивація, що функціонує в розумовій діяльності як особливе психологічне утворення, обумовлене взаємодією суб'єкта з об'єктом – безпосереднім предметом і метою діяльності – може закріплюватися за суб'єктом як система домінуючої мотивації перетворюватися в особливу якість, позначену як прагнення до творчості, або «креатив». Внутрішня мотивація розумової діяльності становить одну з найважливіших, вирішальних умов її розвитку, ефективності, форму продуктивного творчого мислення. Таким чином, мовотворення – це творче використання мови, що означає певне рішення індивіда, обумовлене внутрішньою мотивацією. Якість, що рухає людиною зсередини й ззовні, відбивається в мові і залежить від жвавості мовної свідомості, що перетворює мову в дзеркало глибини сприйняття людини, з якою це відбувається, залежить від настрою і від сили уяви, з якою людина, досить ясно усвідомлюючи, впливає на свою власну мову.

Лінгвокреативне мислення забезпечує (обумовлює) динамічність колективної й індивідуальної мовної свідомості, тому що воно звернене до використання потенціалу мовних одиниць, найважливішою з яких є слово [2, с. 11].

Конструювання новотворів – це та сфера номінативної діяльності, у якій яскраво виявляються творчі можливості мовної особистості, спрямовані на створення лексичних одиниць, необхідних для процесу комунікації й відбиття пізнавальної діяльності.

Таким чином, центральним поняттям сучасної «антропологічно орієнтованої» теорії мовленнєвої діяльності є поняття мовної особистості. Людина стає «точкою відліку» у вивченні питань мовленнєвої діяльності й

розглядається як активний творець мови, а креативність досліджується як продукт, процес, здатність і риса особистості.

Творче ставлення до мови виявляється в створенні нових слів, визначальним моментом при цьому є інтенціональний компонент, що виступає як передумова креативної діяльності. Механізм мовотворчої діяльності має складну природу. У першу чергу він пов'язаний з мисленням, а також залежить від особистісних утворень і обумовлений внутрішньою мотивацією розумової діяльності. Найбільш яскраво творчі можливості мовної особистості проявляються в словотворчості.

Так, вибираючи необхідну одиницю, мовець іде від змісту, що йому необхідно виразити, до мовної форми реалізації. У пошуку потрібного слова індивідуум у першу чергу звертається до лексикону як «сховища» готових мовних засобів, тобто для вираження певного змісту ним підбирається відповідна мовна форма. Якщо пошук не приносить необхідного результату, він виступає імпульсом створення потрібної одиниці номінації, тобто в цьому випадку «включається» механізм словотвору, конструюється новотвір відповідно до вимог певного комунікативного акту. «Власне номінативний аспект висловлення не зводиться до простого лексичного наповнення конструкції: він носить творчий характер аж ніяк не тому, що найчастіше являє собою дійсно пошук слова. <...> Процедура, що у психолінгвістиці недиференційовано називається пошуком слова, являє собою не стільки вибір одиниці з числа існуючих, скільки – з метою оптимального рішення завдання – творчий акт створення нової одиниці номінації» [4, с. 16].

Отже, пошук і вибір необхідного слова в певному комунікативному акті являє собою творчий процес, що здійснюється поетапно. Необхідне слово вибирається мовцем у певній комунікативній ситуації з великого лексикону, який формують одиниці лексичного компоненту мовної здатності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с.
2. Гридина Т. А. Языковая игра: стереотип и творчество / Т. А. Гридина. – Екатеринбург: Изд-во Уральского гос. педагог. ун-та, 1996. – 225 с.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 261 с.
4. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (Опыт парадигмального анализа) / Е.С.Кубрякова // Язык и наука конца 20 века / [под. ред. Ю.С. Степанова]. – М., 1995. – С. 144-238.
5. Лоуренс А. Первин, Оливер П. Джон Психология личности. Теория и исследования / Первин А. Лоуренс, Джон П. Оливер. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 607 с.
6. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания / Ю.С. Степанов. – М.: Просвещение, 1975. – 271 с.

С.К. Романюк

м.Рівне

МОВЛЕННЄВИЙ ВПЛИВ ЯК ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНА ПРОБЛЕМА

Визначення мови як засобу спілкування і передачі інформації неодноразово піддавалося критиці, тому що спілкування і передача інформації здійснюється не тільки заради обміну інформацією, а для досягнення певних цілей. Кожне наше висловлювання розглядається як мовленнєва дія, за допомогою якої ми вступаємо зі своїм співрозмовником у деякі специфічні соціальні відносини, приймаємо на себе взаємні обов'язки й набуваємо деякі права [14]. Така обставина змінює нашу поведінку і впливає на нашу подальшу діяльність.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Бігунова С. А., Зубілевич М. І. The Non-Verbal and Verbal Components of Etiquette in Virtual Communication	6
Білоус Т. М. Процеси оптимізації міжкультурної комунікації як особливої форми соціальної взаємодії в контексті сучасного діалогу культур	13
Войтенко І. Г. Мовленнєво-етикетний стереотип у англomовному політичному та економічному дискурсі	17
Воробйова Л. М. Семантика слова: психолінгвістичний аспект	23
Ногачевська І. О. Проблема мовної особистості у контексті творчої діяльності	31
Романюк С. К. Мовленнєвий вплив як прагмалінгвістична проблема.....	37
Самборська І. М. Изучение семантики слова: когнитивно-прагматический аспект.....	44

СЕКЦІЯ 2. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бігунов Д. О. Конфлікт у художньому дискурсі	49
Валько О. В. Тлумачення терміну “емфаза” у мовознавчих студіях	53
Верьовкіна О. Є. Коментар автора в оповіданнях Р.Дала.....	57
Вєтрова І. М. Лексико-семантичне поле “рух” в англійській та українській мовах.....	63
Вовчук Н. І. Коннотативність поетических новообразований.....	67
Воробйова І. А. Способи утворення оказіональних антропонімів у романах Террі Пратчетта.....	72
Дзюман І. І. Проблема системного вивчення ідіоматичних виразів.....	78
Івашкевич Е. Е. Особливості перекладу О.Логвиненком роману Дж.Д.Селінджера із використанням стратегії «суто авторський переклад».....	82

Касаткіна-Кубишкіна О. В.

До питання структурно-семантичних та граматичних особливостей фразеологічних одиниць з колірним компонентом..... 88

Корженевська О. В.

Комунікативно-прагматичні аспекти вивчення юридичних текстів..... 92

Мороз Л. В., Кисляк О. В.

Значення творчості Романа Бжеського для розвитку сучасного історичного процесу в Україні 99

Мороз Л. В., Шкода Н. В.

Сюжетно – композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів..... 103

Приходько В. Б.

Інтертекстуальність та переклад 107

Сербіна Т. Г.

Народна афористика в газеті як елемент мовної гри 111

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Антоненко Н. Є.

Listening: Problems and Solutions 118

Антюхова Н. І.

До проблеми становлення творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов 124

Богачик М. С.

Системотвірні чинники процесу засвоєння англійських комп'ютерних неологізмів студентами педагогічного університету 140

Бойко Н. Г.

Використання пісенного матеріалу у формуванні комунікативної компетенції школярів на уроках іноземної мови..... 144

Джава Н. А.

Gruppenlesen mit vier Strategien – reziprokes Lernen und Lehren 151

Зубілевич М. І., Бігунова С. А.

Природа виникнення та класифікація порушень граматичної правильності англійської писемної комунікації 154

Кіндрат Н. П.

Використання можливостей інтернету при дистанційному навчанні..... 158

Кочубей О. С.

Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою..... 165

Моргачова І. В.

До проблеми становлення професійної компетентності майбутніх юристів..... 174

Мороз Л. В.

Polemik: Bildung gegen Ausbildung..... 180

Мороз Л. В., Новосад Н. І.	
Die Stunde der Individualität in der Pädagogik.....	186
Мороз Л. М.	
Педагогічна інтерпретація філософії виховання німецькими просвітниками.....	190
Перішко І. В.	
Аспекти необхідності підготовки майбутніх маркетологів до іншомовного спілкування для туристичної діяльності.....	193
Трофімчук В. М., Дуброва А. С.	
Раціональне використання рідної мови під час навчання іноземної.....	197
Федоришин О. П.	
Формування позитивної мотивації до вивчення іноземної мови на початковому етапі.....	200

СЕКЦІЯ 4. ЗІСТАВНА ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АСПЕКТІ МОВНИХ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ КАРТИН СВІТУ

Байло Ю. В.	
Транстермінологізація англійських термінів військової справи.....	204
Деменчук О. В.	
Perception Vocabulary in English, Polish and Ukrainian: a Cognitive-Onomasiological Approach.....	206
Замашна С. М.	
Особливості комунікативної поведінки англійського й українського народів.....	215
Івашкевич Е. З.	
The Structure of Social Intellect of the Person.....	222
Калініченко М. М.	
Творчість Емілі Дікінсон в дискурсі популярної жіночої літератури Сполучених Штатів першої половини ХІХ сторіччя.....	225
Константинова О. В.	
Двокомпонентні термінологічні словосполучення англійської термінології оподаткування.....	227
Михальчук Н. О., Чала Ю. М.	
Особливості впливу французьких запозичень на динаміку лексичної системи англійської мови.....	233
Ярута Н. П.	
Особливості нових лінгвістично-політичних досліджень в Україні.....	248
Яцюрик А. О.	
The study of productive or “problem” thinking.....	256
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ.....	260